

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

ОПШТИНЕ СТАНАРИ

ЈЕЗИК
СРПСКОГ НАРОДА

БРОЈ:1 ГОДИНА: VI	СТАНАРИ 15. ЈАНУАР 2020. ГОДИНЕ	Годишња претплата: Жиро рачун: — Општина Станари —
-------------------	---------------------------------------	--

I АКТИ СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

1.

На основу члана 39, став 2, тачка 2. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Српске“, број: 97/16) и члана 37, став 2, тачка 2. Статута општине Станари („Службени гласник општине Станари“, број: 5/17), Скупштина општине Станари, на 26. редовној сједници, одржаној 17.12.2019. године, доноси

ОДЛУКУ

о усвајању Стратегије развоја културе у општини Станари за период 2019-2024. године

I

Скупштина општине Станари усваја Стратегију развоја културе у општини Станари за период 2019-2024. године

II

Ова Одлука ступа на снагу осмог дана, од дана објављивања у „Службеном гласнику општине Станари“.

Број: 01-020-110/19

Датум: 17.12.2019. год.

ПРЕДСЈЕДНИК СКУПШТИНЕ
Остоја Стевановић с.р.

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА КУЛТУРЕ У ОПШТИНИ СТАНАРИ ЗА ПЕРИОД 2019 - 2024. ГОДИНА

Септембар, 2019. година

1.	УВОД	4
1.1.	Култура и стратешко планирање	4
1.2.	О култури	5
1.3.	Процес стратешког планирања културе у општини Станари	6
1.4.	Подручја дјеловања у култури	7
2.	ПРАВНИ ОКВИР ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ	7
2.1.	Међународни правни оквир	8

2.2.	Правни оквир Републике Српске	9
3.	Приоритети и циљеви у области културе - од европског до локалног нивоа	10
3.1.	Приоритети и циљеви у области културе глобалног нивоа	10
3.2.	Европска агенда за културу у глобализованом свету Европске комисије	11
3.3.	Радни програм за област културе 2015-2025	12
3.2.	Агенда 21 за културу Уједињених градова и локалних самоуправа	12
3.3.	Национални приоритети за међународну помоћ	12
4.	Тржиште и култура	13
5.	Програми и пројекти у култури	13
6.	Међуопштинска сарадња у области културе	14
7.	Ситуациона анализа	15
7.1.	Материјална културна добра – Културно наслеђе и споменици културе	15
7.2.	Установе културе и актери у култури општине Станари	16
7.2.1.	Народна библиотека	16
7.2.2.	Школска библиотека	16
7.2.3.	Музеји и јавне збирке	17
7.2.4.	Археолошка налазишта	19
7.2.4.1.	Церовичка пећина	25
7.2.5.	Јавна установа Центар за културу општине Станари	28
7.2.6.	Остали актери и установе културе	30
7.2.6.1.	Народна ношња крњинског краја	31
7.2.6.2.	Шаргија-стари народни музички инструмент	33
8.	SWOT АНАЛИЗА	34
8.1.	Основне смјернице развоја и стратешки циљеви	36
9.	Визија	37
10.	Мисија	37
11.	Стратешки циљеви Стратегије развоја културе општине Станари	37
12.	Оквирни и акциони план културног развоја од 2019 – 2024. године (Стратешки циљеви, развојне мјере и пројекти)	40
13.	Основна начела Стратегије културе	51
14.	Приоритети и акциони програм Стратегије развоја културе општине Станари	52
15.	Предуслов за реализацију Стратегије развоја културе у општини Станари	54
16.	Реализација и надзор над провођењем Стратегије развоја културе општине Станари за период од 2019 – 2024. године	55

1. УВОД

1.1. Култура и стратешко планирање

„Култура настаје из мјешања, интеракције, конфронтације, док у изолацији цивилизације нестају“. „Any culture is born in mixing, in interaction, in confrontation. Conversely, it is in isolation that civilization dies.“, Oktavio Paz

„Умјетност може да обликује личности младих тако да буду отворених видика, да им усади поштовање према другима и жељу за миром“. „It is art that can structure the personalities of young people with a view to open their minds, to instill the respect of others and the desire of peace.“, Jehudi Menjuhin

Парафразирано мишљење Андре Малроа (André Malraux), на најједноставнији и зато врло разумљив начин о култури каже како мозак и интелигенција, ма како значили највиши облик те врсте баш код човека, нису ти по којима коначно разликујемо квалитет звани човек од осталог квалитета. Он каже да је КУЛТУРА та којом се човек дефинитивно одвојио и настао. Култура је настанак и нарастање свег богатства око, и са човеком, а најважније, самог човека. Култура је процес. Она је цјеловита еволуција од необрађеног камена, дрвета или кости којима рани човек погађа оне који су од њега бржи, од ватре, од прве изнуђене норме којом искорачује из односа промискуитета и дивљаштва, од тотема и анимизма, од палеолитске уметности у Алтамира, примитивног човека, од облутка и облице, ка точку, ка уређенијим друштвеним, па државним и политичким односима, ка монотеистичким религијама, ка умјетности 21. века, ка софистицираним знањима и направама које препознајемо у аутомобилима, авионима, ракетама, компјутерима, нуклеарним постројењима, нано технологијама, генетском инжењерингу и информативним технологијама, нас најновијих људи, њене најмлађе а законите дјеце са новом, фантастичном могућношћу званом Википедија.

„Градови и локалне заједнице јесу привилеговани простори културног стваралаштва које се стално развија и пружа природно окружење креативној различитости, простори у којима плодни сусрети свега онога што је у њима различито и другачије (поријекла, визије, старосна доба, полови, етничке групе и друштвене класе) омогућавају пун развој човјека. Дијалог између идентитета и диверзитета, појединца и групе јесте средство од животне важности, које гарантује како планетарно културно држављанство, тако и опстанак језичких различитости и развој култура“ (Агенда 21 за културу Уједињених градова и локалних управа света, Принципи, тачка 7).

1.2. О култури

Култура чини само средиште друштва, неопходан је елемент за очување демократије, пружа осјећај припадности и дељења заједничког добра. Осим тога, гради идентитет и вредности које оснажују социјалне везе, гради богатство и идеје које доприносе економском напретку и иновацијама, као и очувању наслеђа које ће бити предато наредним генерацијама. Култура појединцима и друштву омогућава боље сагледавање и разумјевање окружења, што је нарочито важно да би се преборили кризни периоди. Из тог разлога је важно да сви актери који су активни у области културе сарађују, како би се култура нашла у средишту јавних политика, како би могла да се унапређује и даје свој

допринос, између осталог, и прожимањем са свим осталим политикама. Задатак није нимало лак, будући да је потребно трансформисати културу, која у оквиру јавних политика тренутно има маргиналну улогу, у концепт који ће, заједно са осталим секторима, бити централни елемент стратегије развоја.

Да би се постигао овај циљ, култура би требало да се посматра и кроз своју улогу и допринос развоју друштва, али и кроз потенцијални допринос културе развоју локалне економије. Потребно је да се креативном и сектору културе омогући амбијент погодан за развој.

Изазов за актере у сектору културе је стога двоструки: с једне стране, потребно је залагати се за улогу културе користећи све расположиве инструментне јавне политике. С друге стране, потребно је у потпуности искористити све могућности за унапређење сектора, имајући у виду да су генерално, издвајања за овај сектор мала, односно створити могућности да локални актери у области културе сами генеришу средства. Тиме се не мисли да култура треба да буде виђена искључиво кроз призму економских benefита, већ као сектор који има потенцијал да у неким сегментима буде самоодржив у финансијском смислу, као и да потенцијално обезбеди радна места и spill-over ефекат на друге секторе. Потребно је, дакле, пронаћи баланс између ова два сегмента који одговара стању сектора културе на посматраном подручју и планираним правцима развоја. Што се првог сегмента третирања културе тиче, недавно се почело са посматрањем и анализирањем доприноса културе локалном и развоју уопште. Узрок, између осталог, би могла бити и чињеница да је дефиниција културе комплексна и да се током година њен опсег мењао, од елистичког виђења, преко предуслова демократије до елемената основних људских права. Ипак, чињеница да је културна димензија неопходна у креирању развојних политика, постала је широко прихваћена.

1.3. Процес стратешког планирања културе у општини Станари

Мотивација за пројекат израде Стратегије културног развоја општине Станари произашла је из чињенице да су у претходном периоду у општини остварени значајни резултати у области културе, али је, међутим, примјеђен недостатак планског и стратешког приступа унапређењу културе у општини. Ефикасним планирањем развоја културе и сарадње актера у култури, локална власт добија јаснију слику вредности којима се заједница руководи и које се потом уграђује у доношење одлука које ће утицати на цијелу заједницу. Имајући у виду да је планирање културе карика у ширем ланцу стратешког планирања вођења и развоја локалне заједнице, остваривање услова за квалитетан живот подразумева развијеност и усклађеност свих локалних секторских стратешких планова. Иницијатива за израду овог документа представља одраз опредељења општине да дугорочно планира све значајније сегменте локалне заједнице. Општина Станари је усвојила Стратешки план развоја општине Станари 2018-2028. година и као један од циљева дефинисан је „Развој, промоција и унапређење културног живота“, и у оквиру њега као активност дефинисана је „Међуресорна припрема, израда и реализовање пројеката, подизање свести о привредном, развојном и друштвеном значају културе и побољшања стања на подручју различитих нивоа власти, фондова и сл. за очување и развој културе“. Један од важних корака у реализацији овог циља је и доношење стратегије развоја културе којом би се поред идентификовања материјалних, људских и институционалних ресурса, идентификовали и

главни правци унапређења сектора културе у општини Станари.

Са тим циљем, општина Станари је преко Јавне установе Центар за културу општине Станари поднијела приједлог пројекта за израду овог документа.

1.4. Подручја дјеловања у култури

Култура и умјетност у општини се развијају кроз следеће дјелатности: културно-историјско наслеђе, музејску дјелатност, библиотечку дјелатност, позоришну дјелатност, издаваштво, књижевно стваралаштво, музичку и музичко-сценску дјелатност, филмску и аудио-визуелну дјелатност, ликовну дјелатност, дизајн, архитектуру, те културно-умјетнички аматеризам и културно стваралаштво националних мањина.

Кључни изазови у области: Поред изазова за будуће дјеловање, а који су непосредно произашли из проблема у овој области, предвиђа се успостављање нових начина кориштења културних добара, али и подржавање пројеката савремене умјетности инспирисане заборављеним просторима природног и културног наслеђа. Дио процеса заштите, а који је посебан изазов за општину, јесте и образовање и подизање свијести грађана о значају културног наслеђа, као и промоција и повећање видљивости потенцијалне вриједности културног наслеђа на општинском нивоу. Акценат у овом процесу имаће ефикасна заштита и његовање нематеријалног наслеђа, као и промоција културне разликости.

2. ПРАВНИ ОКВИР ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ

Законски оквир за доношење Стратегије развоја културе на подручју општине Станари садржан је у низ споразума међународних организација као што су UNESCO, UN, Вијеће Европе, Европска унија. Свакако и домаћа легислатива прописује обавезе и надлежности доношења културних политика члан 15. Закона о локалној самоуправи.

Стратегија развоја културе Републике Српске као законски оквир прописује доношење локалних стратегија културе, а свакако и Стратегија развоја општине Станари прописала је потребу доношења Стратегије развоја културе.

2.1. Међународни правни оквир

• Повеља Уједињених нација (Сан Франциско 26. јун 1945. године);

• Универзална декларација о људским правима (Париз, 10. децембар 1948. године);

• Конвенција о заштити умјетника извођача, произвођача фонограма и установа за радио-дифузију (Рим, 26. октобар 1961. године);

• Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, (Њујорк, 16. децембар 1966. године);

• Универзална конвенција о ауторским правима (Париз, 24. јул 1971. године).

UNESCO

Министарство просвјете и културе спроводи следеће конвенције:

• Конвенција о заштити културних добара у случају оружаних сукоба (Хаг, 14. мај 1954);

• Конвенција о мјерама забране и спречавања недозвољеног увоза, извоза, преноса својине над културним добрима

(Париз, 14. новембар 1970. године);

• Конвенција о ауторским правима (усвојена у Женеви 6. септембра 1952. године, измијењена у Паризу 24. јула 1971. године);

• Конвенција о заштити светске културне и природне баштине

(Париз, 16. Новембар 1972. године);

• Венецијанска повеља из 1972. године допуњена Повељом конверзације и рестаурације умјетничких културних споменика из 1987. године;

• Конвенција о заштити подводног културног наслеђа

(Париз, 2. новембар 2001. године);

• Конвенција о очувању нематеријалног културног наслеђа

(Париз, 17. октобар 2003. године);

• Конвенција о заштити и промовисању разноврсности културних израза (Париз, 20. октобар 2005. године).

САВЈЕТ ЕВРОПЕ

• Европска конвенција о култури (1954);

• Европска конвенција о заштити археолошке баштине

(Лондон, 6. мај 1969);

• Европска конвенција о заштити архитектонске баштине

(Гранада, 3. октобар 1975);

• Европска конвенција за заштиту архитектонског наслеђа Европе (1985);

• Европска конвенција о кривичним дјелима у вези са културним добрима

(Делхи, 23. јун 1985);

• Европска конвенција о заштити археолошке баштине

(ревидирана, Валета 17. јануар 1992);

• Европска конвенција о филмској копродукцији (Стразбур, 2. октобар 1992);

• Европска повеља о регионалним језицима или језицима мањина

(Стразбур, 5. новембар 1992);

• Хелсиншка декларација о политичкој димензији очувања културног наслеђа у Европи (Хелсинки, 30. мај 1996);

• Европска конвенција о предјелу (Фиренца, 20. октобар 2000);

• Европска конвенција о заштити аудио-визуелне баштине

(Стразбур, 8. новембар 2001);

• Оквирна конвенција Савјета Европе о вриједности културне баштине за друштво (Фаро, 27. октобар 2005).

2.2. Правни оквир Републике Српске

Област културе у Републици Српској (у даљем тексту: Република) уређена је законским и подзаконским актима, а приликом израде Стратегије узете су у обзир одредбе следећих закона:

• Закон о културним добрима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 11/95 и 103/08);

• Закон о спомен-подручју Доња Градина („Службени гласник Републике Српске“, бр. 16/96 и 1/09);

• Закон о библиотечко-информационој дјелатности

(„Службени гласник Републике Српске“, број 44/16);

• Закон о позоришној дјелатности

(„Службени гласник Републике Српске“, број 92/16);

• Закон о издавачкој дјелатности

(„Службени гласник Републике Српске“, број 46/04);

• Закон о архивској дјелатности

(„Службени гласник Републике Српске“, број 119/08);
 •Закон о музејској дјелатности
 („Службени гласник Републике Српске“, бр. 89/08, 57/12 и 18/17);
 •Закон о кинематографији („Службени гласник Републике Српске“, број 37/09);
 •Закон о стицању статуса самосталних уметника
 („Службени гласник Републике Српске“, број 50/10).

3. Приоритети и циљеви у области културе - од европског до локалног нивоа

„Без културе у јавним политикама и без политике која би свима омогућила приступ култури, није могућа јака и уједињена Европа“, Мерцедес Бресо, бивша председница Комитета региона.

3.1. Приоритети и циљеви у области културе глобалног нивоа

Стратегија Европа 2020 Документ којим је Европска унија дефинисала приоритете и правце развоја је стратегија Европа 2020. Култура није експлицитно поменута у овом документу, међутим неоспорно је да је она један од чинилаца паметног раста и економије базиране на знању, којима Европска унија тежи, будући да особе које се баве културом, могу да допринесу иновацијама, не само у области културе, него и у области истраживања и образовања. Осим тога, активности у области културе доприносе и социјалној кохезији односно “инклузивном развоју”, једном од приоритета у оквиру стратегије Европа 2020.

Имајући у виду ове чињенице, Савет Европске уније је усвојио закључке о доприносу културе имплементацији стратегије Европа 2020. У документу се наглашава значај културе и креативног сектора за остваривање циљева стратегије Европа 2020 и то:

•Допринос културе паметном развоју – сектор културе и креативне индустрије су главни извор потенцијала за запошљавање. Такође су покретач креативности и нетехнолошких иновација у свим гранама привреде, производећи висококвалитетне и конкурентне услуге и робу. На крају, кроз одговарајуће везе са образовањем, култура може ефикасно да допринесе обуци прилагодљиве радне снаге, чиме допуњује економске перформансе.

•Допринос културе одрживом развоју – кроз подстицање мобилности и коришћење најсавременијих одрживих технологија, укључујући дигитализацију која омогућава онлајн доступност културних садржаја. Уметници и културни сектор у целини могу играти кључну улогу у промени ставова људи у односу на животну средину.

•Допринос културе инклузивном развоју – кроз промовисање интеркултуралног дијалога уз пуно уважавање културних разликости. Активности и програми у области културе могу да ојачају социјалну кохезију и развој заједница, као и да омогуће појединцима или заједницама да се потпуно ангажују у друштвеном, културном и економском животу.

3.2. Европска агенда за културу у глобализованом свету Европске комисије

У документу су наведена три основна циља који чине културну стратегију за европске институције, државе чланице и културни и креативни сектор.

1. промовисање културне разноликости и међу-културалног дијалога,
2. промовисање културе као катализатора креативности у оквиру Лисабонске стратегије,
3. промовисање културе као виталног елемента

у међународним односима Уније.

У претходном периоду област културе није била у фокусу интересовања Европске уније, међутим умјетност, заштита културног наслеђа и креативне индустрије су се избориле за своје место захваљујући томе што остварују све значајнију улогу у подстицању економског развоја, социјалне и културне кохезије и дијалога између култура.

3.3. Радни програм за област културе 2015-2025

У складу са оквиром политика Европске уније у области културе и закључцима Савета, у децембру 2014. године су министри културе земаља чланица Европске уније усвојили Радни програм за област културе 2015-2025. Њиме се дефинишу четири основне приоритетне области европске сарадње у култури у наредном периоду које су допуњене са 20 конкретних активности :

- Доступна и инклузивна култура,
 - културно наслеђе,
 - културни и креативни сектор: креативна економија и иновације,
 - промовисање културне разноликости, културе у спољним односима Европске уније и мобилност.
- Програм Креативна Европа Значај који култура заузима у новијој политици Европске уније потврђује, између осталог и усвајање програма Креативна Европа који је почео да се реализује 2014. године и трајаће до 2022.године, а који располаже укупним буџетом од 1,46 милијарди евра за подршку креативном и сектору културе.

3.2. Агенда 21 за културу Уједињених градова и локалних самоуправа

Агенда 21 за културу Уједињених градова и локалних самоуправа, усвојена 2004. године, сматра се “првим документом са глобалном мисијом који заговара успостављање темеља за активности градова и локалних самоуправа у области развоја културе”. Овај инструмент је настао из заједничке иницијативе локалних институција да уведу политику која се бави локалним стратегијама у области културе, културним правима и дужностима, као и проценом културног утицаја. Преко 300 градова се придружило Агенди 21 за културу. Сам документ садржи 67 чланова који се односе на питања односа културе и људских права; управљања; одрживости, и социјалне инклузије.

3.3. Национални приоритети за међународну помоћ

За хоризонталну област као што је култура од значаја су следеће теме и подобласти:

- савремена умјетност и култура
- креативне индустрије
- културна баштина
- интеркултурални дијалог
- људска и грађанска права
- јавни интерес
- регионална и међународна сарадња
- култура и образовање
- културни туризам и култура и пословање.

“У стратешком и оперативном смислу, акценат ће бити на усвајању и следственом спровођењу Стратегије развоја културе за период 2017-2022. године и решавању проблема јавних установа културе, првенствено нејеловитворне инвестиционе политике у области модернизације главних националних установа културе, али и неефикасном управљању, како у управи која се

бави културним политикама, тако и у самим установама културе. Циљ је даљи развој и ревитализација културне инфраструктуре и преиспитивање приступа управљању и окошталих пракси у установама културе.”

4.Тржиште и култура

Умјетност и култура, једнако као и економија, не познају границе. И економија и култура теже заједничком циљу, који се састоји у томе да се квалитетом свога производа освоји што већи број потрошача, који ће се на извјесно вријеме учинити “зависним” о њему. Стога, у концепирању стратегије културне политике треба одговорити на питање: како доћи до производа из сфере културе и умјетности који ће бити добродошао на властитом тржишту, а онда и ван општине.

Да би се тај циљ остварио култура сигурно не може бити третирана као дјелатност потпуно овисна о буџету. Интерес за продукцију истинских културних продуката и пројеката мора се изналазити и у другим, мултифинансијским начинима опстанка.

Имајући то у виду требало би у овој области што прије приступити стварању предуслова и стандарда за квалитетно провођење стратегије културне политике.

5.Програми и пројекти у култури

У условима сложене административне структуре која жели своју мултикултуралност искористити као богатство у комуникацији с окружењем, веома је битно питање на који начин ће се остваривати права на кориштење средстава из буџета, а која су намјењена за програме и пројекте у култури (подршку пројеката неформалних умјетничких група, институција, јавних установа). Које ће тијело процјењивати програме и културне пројекте од значаја за општину Станари, хоће ли то бити радна група општинске управе или независна комисија (Одбор) за развој у области културе, или неко друго тијело; ко ће бити чланови процјењивачког тијела и према каквом критерију ће бити бирали; како ће планирати потребна средства на годишњем нивоу, питања су на која треба дати рјешења како би допринијела унапређењу, развоју и промоцији културе и умјетности.

Да би се бирали најбољи програми или пројекти у култури у општини Станари, и у том смислу адекватно стимулисали, неопходно је онемогућити утицај дневне политике на рад „независне стручне комисије за културу“. Стимулирање рада културних установа, НВО и појединаца, путем суфинансирања из буџета општине, треба узети као корективни фактор недовољног улагања у културу на нивоу локалне заједнице, али и као подстицај њиховом развоју и представљању на међуопштинском, ентитетском и државном плану.

Програмско - пројектну документацију јавних установа и НВО у култури или појединаца који конкуришу за средства из буџета општине треба да валоризирају мјешовите комисије састављене од стручних лица из одређене области културе, чији рад мора бити транспарентан. Тендери за програме и пројекте у култури морају бити благовремени, доречени и отворени за све субјекте културе.

6. Међуопштинска сарадња у области културе

Међуопштинску културну сарадњу представљају активности којима се врши размјена и презентирање културне баштине и савременог културног и умјетничког стваралаштва општине Станари у свим областима културе и умјетности, која се реализује углавном у следећим облицима и садржајима: музичким концертима, смотрима и

фестивалима; ликовне изложбе; издавање књижевних и других дјела; фестивали и такмичења: музички и др.; гостовања умјетника, ансамбала, хорова, оркестара и сл.; остале културне манифестације (Смотре фолклора, и сл.); учешће умјетника и других стручњака из области културе на стручним скуповима који се организују у области културних дјелатности.

7.Ситуациона анализа

7.1.Материјална културна добра – Културно наслеђе и споменици културе

Појам културно наслеђе се временом мењао и оно не укључује само споменике и објекте. Оно укључује и традицију и наслијеђе предака као што су усмена традиција и језик, сценска уметност, друштвена пракса, ритуали и празници, знање и примена знања о природи и универзуму и традиционална уметност. Културно-историјска баштина представља један од најважнијих сегмената културног идентитета одређене заједнице и посебно доприноси квалитету простора у којем она егзистира, о старосној доби појединих насеља и временским периодима у којима је то насеље имало најбурнији развој.

Евиденција и заштита културно-историјских вриједности има прворазредан значај за целокупно друштво и његов развој.

У оквиру културно-историјских добара разликују се археолошка добра и остала културно историјска добра (градитељско наслеђе). У вези са овим, посебно се могу разматрати: археолошка налазишта из праисторијског, античког и средњовијековног периода, средњовијековни градови, стећци, грађевине сакралне архитектуре (цркве, цамије, меморијални и надгробни споменици, плоче).

Прва археолошко-историјска истраживања на добојском подручју обављена су крајем 19. вијека. Оснивањем музеја у Добоју 1956. године истраживања су постала сталан и систематизован рад. Откривено је да постоје трагови човјековог живљења, дјелатности и културе на близу 150 локација, а њихово трајање и настајање од појаве првог човјека на тлу сјеверне Босне, па све до 17-18. вијека.

У зависности од физичких, уметничких, културних, историјских својстава, културна добра која ће бити предмет површне или детаљније анализе на овом простору у контексту Стратегије развоја културе општине Станари 2019-2024. обухватиће материјално, покретно и непокретно културно наслеђе и нематеријално културно наслеђе и културна добра.

У Евидентирана непокретна културна добра у општини Станари спадају:

- Споменици културе,
- Јавни споменици и спомен обиљежја,
- Археолошка налазишта.

У групу културних добара и дела са споменичким својствима спадају простори и објекти од посебног значаја за историју народа и представљају типичне споменике, који појединачно или у групама указују на значајне догађаје, личности и мјеста. То су спомен гробља и појединачни споменици или споменичке цјелине (меморијална места).

У групи споменика културе у Станарима постоји више споменика културне баштине, неколико православних вјерских објеката и један римокатолички вјерски објекат.

Подручје општине Станари је изузетно богато археолошким налазиштима, а у оквирима насеља

евидентирано је више археолошких локалитета. Археолошки локалитети су евидентирани на основу документације Завода за заштиту споменика културе и рекогносцирања терена општине Станари. За очување културног наслеђа у општини Станари задужен је регионални Музеј града Добоја. Очувањем и промоцијом културног наслеђа у оквиру својих активности се баве и Удружење грађана Станари и Спортско туристичка организација општине Станари.

7.2. Установе културе и актери у култури општине Станари

Под установама културе подразумевају се установе које својим активностима доприносе неговању, промоцији и заштити културе.

Установе културе дјелују у различитим сегментима културе. На територији општине Станари постоје три установе културе: Народна библиотека,

Јавна установа Центар за културу и Завичајни музеј „Гојаковац“.

7.2.1. Народна библиотека

У општини Станари је у току оснивање народне библиотеке која ће бити лоцирана у Станарима и једне школске библиотеке. Обнављањем општине Станари, обнавља се и традиција постојања библиотеке која је некада постојала у општини Станари све до њеног гашења 1961. године.

7.2.2. Школска библиотека

У погледу школских библиотека, школа у општини Станари има активну школску библиотеку – Основне школе „Десанка Максимовић“. У школској библиотеци укупно стално запослених је 2 лица. Укупан обрађени књижни фонд (књиге и брошуре) основне школе у општини Станари износи 8.576 наслова.

У структури фонда у основној школи доминирају дјечије књиге (82,5%). Број корисника библиотечног материјала у школској библиотеци је у 2018. години повећан у односу на 2008. годину и износи 2.809. Број дјеце до 14 година, који су корисници библиотечног материјала у 2018. години, износио је 359. Дакле, може се претпоставити да је око 95% ученика основне школе корисник библиотечног материјала.

Најзначајнији налази:

- Низак удио литературе на страним језицима у укупном књижном фонду,
- Низак удео стручне литературе у укупном књижном фонду,
- Непостојање електронских књига.

7.2.3. Музеји и јавне збирке

Оснивач и реализатор сталне поставке Завичајног музеја „Гојаковац“ у Церовици је Парохија церовичка, предвођена парохијским свештеником, протојерем-ставрофором Мирославом Живковићем, а по благослову Његовог Преосвештенства Господина Хризостома, епископа зворничко-тузланског. Кроз двадесетогодишњу преданост духовном раду у овом селу, прото Мирослав се старао и о сабирању знамења његове културно-историјске прошлости. Када је након Одбрамбено-отаџбинског рата, видно оштећен објекат старе основне школе, изграђене 1897. године, у власништву црквено-школске општине у Гојаковцу враћен у надлежност парохији церовичкој, вијерни народ овог села изразио је жељу да се објекат преуреди у Светосавски дом. Увидјевши да је поткровље објекта подесно за музејски простор, прото Мирослав представио је идеју за оснивање овог Музеја. Након тога, вишегодишњим напорима, сакупљањем материјалних трагова културне баштине церовичког краја, уз свесрдну помоћ и подршку мјештана и стручних сарадника, стигло се до реализације сталне поставке у мају 2014. године.

7.2.4. Археолошка налазишта

Иако је станарски крај богат различитим материјалним остацима из прошлости, остао је, за сада, недовољно историјски и археолошки обрађен. Средњовјековно наслеђе на простору општине Станари чине материјални остаци, као што су мраморје, некрополе, утврђења и сл. Мрамори су били карактеристични за једну територију, односно за једну групу људи која је живјела на одређеном подручју у периоду од 12. до краја 16. вијека. У народу, ти споменици су познати под називом гроб или биљег, док се у науци усталио израз стећак.

Стећци су дио културе народа и њихових обичаја, односно начина сахрањивања појединаца. Свједоци су начина живљења народа и уопште њиховог постојања. У средњовјековној Босни, скупина стећака, који су груписани на једном мјесту, назива се некропола. Сама ријеч некропола настала је од старогрчких ријечи *nekros*, што значи мртав и *polis*, што значи град. У буквалном преводу некропола означава град мртвих. Поред назива некропола, у народу су устаљени називи грчко гробље и сватовско гробље. Посебна врста утврђења били су замкови феудалаца. Утврђења за заштиту обичног становништва била су прилагођена тлу.

ГРЧКО ГРОБЉЕ (БРЕСТОВО)

Локалитет Грчко гробље (Камење) налази се у Брестову, на благо заравњеном узвишењу православног гробља. Гробље је смјештено на сјеверном обронку Радића брда, које представља природни наставак Радишковића брда, испод којег се налази средњовјековно утврђење –Градина. Шездесетих година прошлог вијека пронађена је некропола са три мрамора у облику сандука, који су добро исклесани, али су највећим дијелом потонули у земљу. Претпоставља се да мраморје припада касном средњем вијеку. Један од мрамора има облик сљеменика, док се неколико метара од њега налазе и друга два мрамора. Један је у облику масивне плоче, која је преломљена, док је други углавном девастиран са горње стране. Имао је облик сандука и проширења у виду постоља са доње стране.

Неколико метара сјеверно од ових мрамора, на мјесту гдје падина почиње полако да се спушта, виде се ивице два обрађена блока камена. Између њих се не примјећује везивни материјал па је могуће да се ради о гробној конструкцији или остацима цркве.

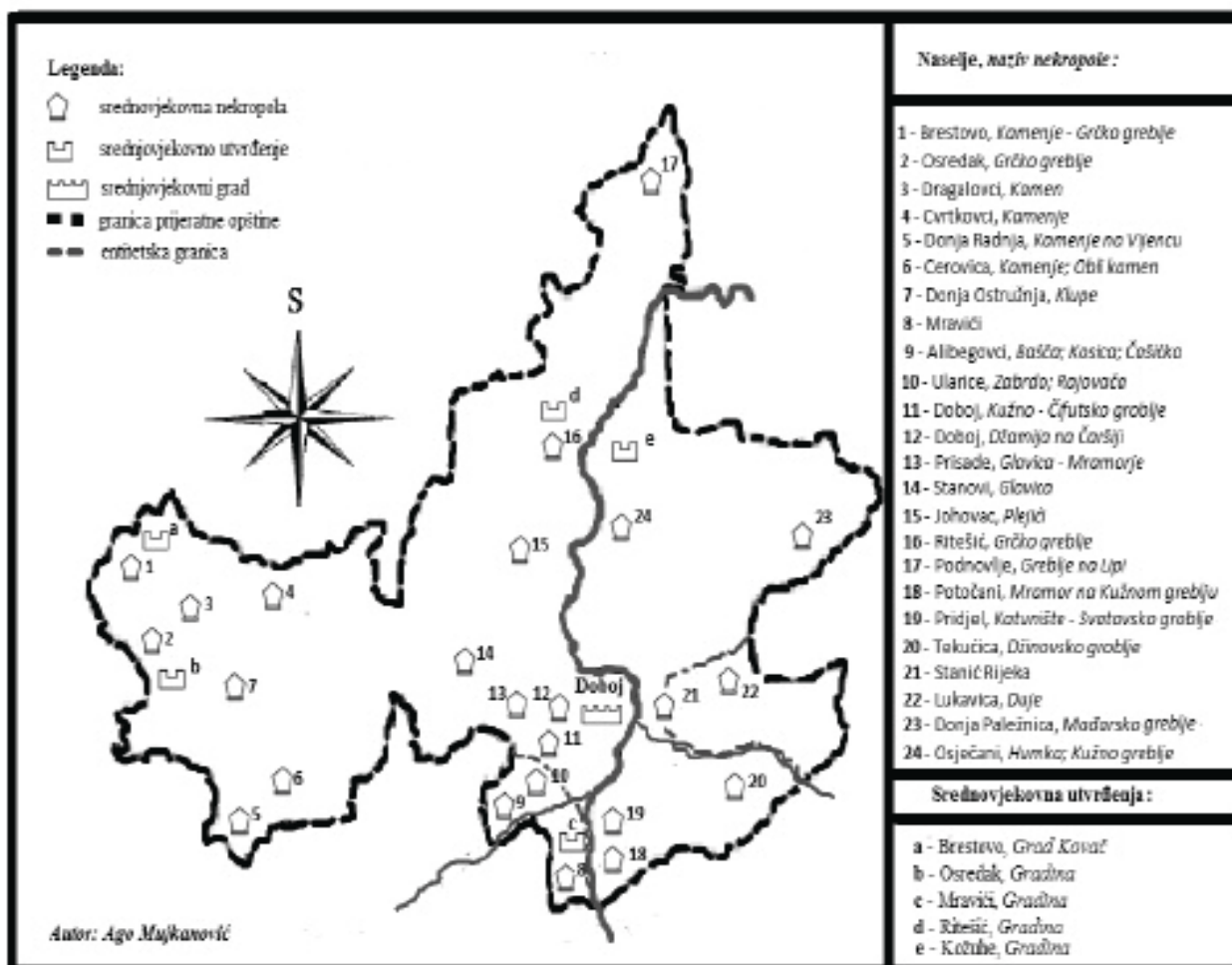
Такође, учавају се аморфни дијелови стијена, али је тешко рећи да ли се ту ради о утонилим мраморима или дијеловима стјеновитог терена.

ГРЧКО ГРОБЉЕ (ОСРЕДАК)

Локалитет Грчко гробље налази се у селу Осредак, на граници са Кулашима (општина Прњавор). Смјештен је на брду Грдељ, на православном гробљу. Пронађен је почетком педесетих година прошлог вијека, када је пронађено око 20 средњовијековних мрамора у облику плоча и кубета, који су већим дијелом утонули у земљу. На том гробљу, 1962. године, пронађен је надгробни споменик у облику кубета, пречника 0,58 метара. На споменику је сачуван само крај урезаног ћириличног натписа: се писа дијак кнеза Хрватина, док је почетак уништен. Претпоставља се да натпис датира с краја 13. или почетка 14. вијека. Споменик са натписом се налази у Музеју у Добоју. У „Археолошком лексикону“ наводи се постојање ове некрополе, под називом „Грчко гробље, Осредак“. Наведена некропола садржи 11 споменика, од тога пет сандука и шест аморфних мрамора. Године 2010. на гробљу је пронађено 14 мрамора-четири плоче, три аморфна и три кубаста мрамора. Од тога, два су у облику кугле, док су два мрамора више аморфног облика. Сви мрамори дужом страном орјентисани су у правцу исток-запад. Највећи дио мрамора утонуо је у земљу, обрастао у коров, а један дио уништен је приликом сахрана у овом гробљу.

ОБЛИ КАМЕН (ЦЕРОВИЦА)

Локалитет „Обли камен“ налази се у селу Церовица, у општини Станари, на самој линији раздвајања са Федерацијом БиХ. У току посљедњег,

Отаџбинског рата, мраморја су испретурана тако да су свих шест дислоцирани и окренути на разне стране али већином у правцу исток-запад. Видљиви су трагови оштећења и лупања, највјероватније тенковским гусјеницама. Нису уочени натписи ни цртежи. До овог локалитета долазимо са регионалног пута Прњавор-Тешањ у правцу засеока Горњи Божићи у Церовици код мјеста Криж. Локалитет је евидентиран у археолошкој литератури. Стећак датира из касног средњег вијека.

КАМЕЊЕ (ЦЕРОВИЦА)

Локалитет Камење налази се у селу Церовица у општини Станари. Смјештен је на благој заравни испод бријега званог Васиљевића главица. Мрамор се налази са горње стране локалног пута и у близини раскрснице. Оријентисан је у смјеру исток-запад. Иако нас назив локалитета упућује на више мраморја тренутно се налази само један. Могуће је да је ту постојала већа некропола која је временом уништена. Овај постојећи мрамор преврнут је на бок што наводи на размишљање да је намјерно дислоциран или је у питању слијегање тла, што је мања вјероватноћа. Не виде се трагови натписа ни цртежа. Ови стећци датирани су у касни средњи вијек.

КАМЕЊЕ (ЦВРТКОВЦИ)

Цвртковци су у османском периоду припадали Гази Хусрев-беговом вакуфу, те и данас локално становништво простор Крњина назива Вакуф. На локалитету Камење, који се налази на самој граници према селу Рашковци евидентирани су остаци средњовјековне некрополе. У овом селу налазе се стећци, које локално становништво назива мраморје. За мраморје у Цвртковцима се прича да су га носиле виле па га пустиле кад је наишла нека вода, а оне полетјеле да је зауставе. Локалитет је слабо очуван тако да су од некадашње некрополе стећака остали само већи фрагменти оштећених стећака.

КАМЕЊЕ НА ВИЈЕНЦУ (РАДЊА ДОЊА)

У селу Радња Доња, на локалитету Камење на вијенцу, налазе се остаци некадашње велике некрополе стећака. Сам локалитет смјештен је на издуженом гробу брада. Међутим, данас је на овом локалитету остао само један велики сљеменак и фрагменти једног разбијеног стећка. Некропола је евидентирана шездестих година прошлог вијека. У средњем вијеку, ово насеље је заједно са Радњом Горњом (општина Теслић), припадало властелинству Радивоја Котроманића. Он је био члан босанске краљевске лозе Котроманића и један од највећих усорских војвода. Имао је сједиште у данашњем граду Тешњу.

КЛУПЕ (ОСТРУЖЊА ДОЊА)

У селу Остружња Доња, на благом узвишењу изнад потока Врањак, налазе се два стећка неправилног облика. Некропола је раније била бројнија. Према причама локалног становништва, пар метара лијево од ова два стећка налазило се некада веће гробље са стећцима. Оваква врста камена, од којег су израђени стећци не постоји у близини околини Остружње. Према причама локалног становништва овакво камење постоји у Остружњи Горњој на Великом Крњину. Споменици су врло слабе обраде, а и доста су оштећени.

ПЛАСТ (БРЕСТОВО)

На овом локалитету налази се палеолитска станица и насеље касног бронзаног доба. Издана

бријега стрмих падина одијељен је од приступне стране земљаним тулумом, а у осипини налазе се ријетки фрагменти бронзанодобне керамике. Налазиште припада, можда, бројним истодобним налазиштима у околини, а који су припадали култури жарних поља, датирани у 14-12 вијек. На падинама бријега налази се на камене алатке средњопалеолитског типа.

КАМЕН (ДРАГАЛОВЦИ)

У овом селу, сачуван је усамљени стећак у облику сандука. Смјештен је на благом узвишењу изнад ријеке Укрине, а сам локалитет назива се Камен. Стећак је средње обрађен и без украса. Претпоставља се да датира из касног средњег вијека.

МАТИЦА ГЛАВИЦА (ДРАГАЛОВЦИ)

Палеолитска станица налази се у Драгаловцима, на површини иловастог бријега. Налази се велики број типичних примјерака обрађених каменица палеолитског поријекла. Бliжа културна припадност није одређена.

ЦИГАНИШТЕ (БРЕСТОВО)

Циганиште је праисторијско насеље које је смјештено изнад долине Укрине, повише тврђаве Градина. Насеље је пронађено 1959. године на издуженој главици, гдје су пронађени посљедњи остаци културног слоја, док је источна страна остала недирнутог културног слоја. Површински налази керамике су из касног бронзаног или жељезног доба.

ГРАДИНА (ГРАД) БРЕСТОВО

Локалитет Градина или Град налази се у селу Брестово на западним падинама планине Крњин и Радишковића брда, уз десну обалу ријеке Укрине. Смјештен је на истуреној стијени, која доминира и контролише пролаз кроз који тече ријека Укрини. Градина је откривена педесетих година прошлог вијека. У архитектонском и стратешком погледу Град је сличан средњовјековном Добору на ријеци Босни код Модриче. Утврђење се састојало од куле на истоку и четвртастог приградка са његове западне стране. Спољашњи зидови су широки око 2 метра, док унутрашњи зид куле, према приградку, износи један метар. Спољашњи зид је очуван до висине око 5 метара. Утврђење је постављено тако да се одлично могло супротставити нападу непријатеља из сјеверног правца. Град је највјероватније срушен под најездом Турака.

Унутар куле вршено је ископавање, гдје се сачувао културни слој са великим бројем средњовјековне керамике из 14. и 15. вијека. Каснијим истраживањима се додаје да се по народном предању ово утврђење звало Ковач (Kovach). Могуће је да је ово утврђење било сједиште жупе Укрини. Град Ковач се, као „тврђава у Усори“, први пут помиње 1415. године. Тада се у извјештају дубровачког трговца Дујма, господину Сарацину, наводи да је господар града Ковач Владислав Дубравчић. Он је, као присталица угарског краља Сигисмунда, морао да преда своју тврђаву у Усори у босанске руке, те и он бива заробљен.

Могуће је да се на ову тврђаву односи и једна исправа из 1410. године, коју је издао краљ Жигмунд, гдје за тврђаву употребљава назив Kopachy. Тврђава Kopachy, уз доста резерве изједначавана је са средњовјековном тврђавом Комотин код Јајца. Међутим, услед оштећења повеље могуће је да је било записано Kovachy и да је исправа издата у тврђави Ковач у Усори. Године 2010. на терену је потврђено наведено стање.

Утврђење је саграђено у облику потковице, која се састоји од куле на истоку и приградња на западу. Највећа очуваност зида је на јужном бедуу и креће се од пет до осам метара, просјечне ширине око један метар. Очуваност висине зида куле на истоку износи 5,20 метара. Унутрашњост утврђења је дужом страном оријентисана у правцу исток-запад, димензија 16,50X7,50 метара и површине око 110 квадратних метара.

Мјештани сматрају да је Градина из периода владавине Марије Терезије и да је поред ње пролазио пут, па је њена главна функција највјероватније била надгледање и обезбјеђивање сигурног пролаза. Градину, са околином, народ назива „Ковач“, а према предању, у близини тврђаве је био ковач, који је поткивао коње каравана, који су пролазили наведеним друмом.

7.2.4.1. Церовичка пећина

Током 2014. године вршена су реконосцирања западног дијела општине Добој, на потезу Добој-Витковци-Осиња, до границе са општином Теслић, тј. на западним и јужним падинама планине Крњин. Приликом обиласка села Церовице откривен је пећински објекат, који је до тада био непознат у стручној јавности. Пећина међу локалним становништвом носи назив Вуковића пећина или Церовичка пећина. Локација се налази на око 20 km од Добоја, долином Усоре, на јужним падинама планине Крњин.

Пећина је удаљена 5 km ваздушне линије од епонимног пећинског станишта Растуша код Теслића.

Пећина се налази на једној од дугих брдских коса које прате терен исток-запад, усјечена у сјеверни дио ове брдске косе. Улаз у пећину је до рата, од 1992-1995. године био највећим дијелом затрпан, док је за потребе скривања становништва и војске улаз откопан. До пећине води стрма стаза, док је плато испред пећине јако мали и терен понире сјеверно од пећине у провалију, испод које се налази активан извор. Улаз је данас висине 1 m и ширине 1.5 m са оштрим нагибом терена према унутрашњости.

Пећина се састоји од улазне дворане, која је дијелом покривена обрушеним камењем са стропа, док је други дио под пећинским седиментима, махом састављених од глиновитог тла и ситнијих стијена, насталих процесом калцификације. Због капања воде са стропова и температуре која никад не прелази 15 степени, пећина је влажна на цијелој површини. Јужно од главне дворане води дуги усјечени коридор, који се на свом крају грана у мање каналне пећинске системе, који нису истражени до краја. На површини пећине, највећим дијелом у њеним угловима, пронађен је релативно бројан керамички материјал. Површински керамички материјал за сада указује да се ради о локалитету касног бронзаног доба, са могућим траговима из дубље прошлости. Керамика је квалитетне производње, рађена руком са траговима глачања. Од типолошки препознатљивих и хронолошки осјетљивих примјерака, јављају се карактеристични ободи са торицираним и фацетираним ободима. Животињске кости, осим оне рецентног поријекла, као и остали материјал, нису пронађени. Пећинска станишта са траговима људских активности јако су ријетка на територији сјеверне Босне, стога, у научном погледу овај локалитет представља изниман случај за рјешавање одређене проблематике насеља и насељености сјеверне Босне у касној праисторији.

7.2.5. Јавна установа Центар за културу општине Станари

Јавна установа Центар за културу општине Станари основана је 2016. године. За кратко време постао је снажан генератор културних дешавања у Станарима. Током нешто више од три године постојања, организовао је велики број изложби, позоришних представа, концерата и књижевних вечери. Највише манифестација одржано је у просторијама Центра за културу, који располаже позоришном салом са 120 мјеста.

У реализацији свих програма, Центар за културу је остварио сарадњу са установама и организацијама у области културе и са приватним колекционарима у земљи и иностранству. Центар за културу општине Станари преузима централну улогу културног живота општине. У Центру за културу, укупно је запослено 4

лица, од чега 1 са високом, а 3 са средњом стручном спремом, као и одређени број вањских културних сарадника.

7.2.6. Остали актери и установе културе

КУД-ови/удружења

У општини Станари најактивнија су два КУД-а: КУД „Лазарица“, КУД „Церовица“, станарски хармоникаши и етно група „Дар“ из Церовице. Највећи број чланова биљежи КУД „Лазарица“. Чланове КУД-ова и удружења у највећем проценту чине деца и млади. Највећи број чланова свих наведених КУД-ова/удружења чине стални чланови, док преостали део чланова чине повремене чланови и волонтери. Статутом КУД-ова и удружења дефинисано је постојање и активно одржавање одређених секција, попут фолклорне, певачке, драмске, рецитаторске. Највећи број наступа на нивоу Станара биљежи КУД „Лазарица“. У наведеном периоду, наступима овог КУД-а присуствовао је велики број људи.

Такође, преко стотину наступа је забележио и КУД „Церовица“. Сви КУД-ови су у 2018. у односу на 2008. годину повећали број наступа.

Анализом активности КУД-ова и удружења, утврђено је да постоји значајан ангажман уметничких руководилаца

и чланова у погледу учествовања у едукацијама, а такође је приметно да КУД-ови и удружења организују бројне едукативне програме намењене и члановима и грађанству. КУД-ови на нивоу општине Станари остварују значајну сарадњу на локалном, регионалном, националном и међународном нивоу и она се углавном огледа у сарадњи на организацији догађаја и сарадњи на пројектима и програмима. Оно што је такође идентификовано јесте континуирана сарадња КУД-ова са школом, што је позитиван инпут за учешће и едукацију младих у правцу културних садржаја локалне самоуправе.

7.2.6.1. Народна ношња крњинског краја

Ношња овог подручја је била разноврсна. Платно је ткано од лана и конопље, а ријетко је ко имао памучну тканину да би од тога сашео ношњу. Одјећа сашивена од лана и конопље називала се рубина. Платно се ткло на натрама, обично се све радило ручно па и шивање. У недостатку разних украса, израђивани су разни једноставни поруби и везови на тканини. Посебан украс на мушкарцима је била широка тканица, а код жена још и прегача од вунене тканине са много боја па се за тканицу говорило „шареница“, а за прегачу „ћилимача“. За израду одјеће, свако домаћинство је узгајало конопљу и лан и држало понешто оваца ради вуне, од које се израђивало сукно за зимску одјећу. Код мушкараца се од сукна шивао гуњ, као дуги капут или нешто краћи прслук, а за жене зубун. Рубине су напријед и на прсима имале крагну, биле су са рукавима, у чијем доњем дијелу су украшаване везом.

У рукама се, као посебан украсни детаљ, носио ткани и везени шал са ресама. Шал се често задијевао

испод тканице и спуштао низ бок десне стране. На ногама су се обавезно носиле плетене чарапе и путравци, а касније ципеле. На глави су се носиле мараме и јаглуци. Мушкарци су, у свечаним приликама носили гаће и кошуље, са прслуцима од сукна. Такође су се опасивали тканицама, а на ногама су носили чарапе са путравцима. На глави су носили шајкачу, касније шешире и капе. Кошуље су имале обичне крагне са изразом до прса. Дјевојке су носиле мале црне фесове,

а касније су ишле или гологлаве или су прекривале главе марамом. Удате жене су носиле „каук“: котур од платна, а по њему бијела марама, учвршћена иглама. Раније су жене носиле „крпу“ оивичену црним мусулом у ширини четири прста и с кикама на угловима. Испод браде је био провлачен каишчић са двије кукице. Коса је била сплетена у двије дебеле плетенице јер су у косу додавани уплетњаци од вуне. Плетенице су висиле низ леђа, испод крпе. Касније се избацила употреба вуне, али се и даље носила крпа и подбрадник, којим се учвршћивала. Осим тога, заступљене су биле прегаче са поглавито геометријским орнаментима разних боја. Рађене су у ћилимској техници и стога су их звали „ћилимачама“. Тканице су се израђивале помоћу ткачке дашчице. За бојадисање пређе и тканина употребљаване су домаће, вегетабилне боје док је само плава боја купована (чивит). Саставни дио ношње, био је и накит. У најширем смислу, накит обухвата низ украсних предмета. Поред своје украсне, накит је имао и магијско-заштитну улогу, а често се употребљавао и за истицање социјалног положаја и имовног стања. Поред накита занатске производње, сеоско становништво је најчешће носило накит који је производ домаће радиности. До 19. вијека није било већих разлика између накита градског и сеоског становништва. Послије овог времена, накит градског становништва, под европским модним утицајима, убрзано се мијења.

7.2.6.2. Шаргија-стари народни музички инструмент

Шаргија је народни инструмент, уско везан са народним богатством, нарочито са народном поезијом и народном музиком. Овај инструмент је заузео посебно мјесто у народном стваралаштву људи овог краја. То је врста тамбуре, инструмент челичних жица, на који се свира ударањем теразија по жицама. Шаргија, као и обична тамбура, састоји се од трупа и врата. Труп јој је сличан половини ораха, а врат се састоји од дршка, око једног метра дугачког. Један крај жица веже се на крају врата, а други крај се навија на горњем крају врата. У средини трупа, жице се подбадају концем.

Врат је испресијечан савијеним жицама у неједнаким размацима. Доњи, вањски дио трупа и вањски дио врата ишаран је народним везом. Ријетко кад је присутан дуборез. Шаргија има обично четири челичне жице, које се савијају тако да прве двије жице изводе исти тон. Постоје, такође, шаргије са шест и са осам жица.

8.SWOT АНАЛИЗА

СНАГЕ

- Бројни локалитети културно историјског и природног наслеђа који су од националног значаја (скупине стећака, остаци капија и утврђења, путева, стари вјерски објекти, гробља),
- Повољан геостратешки положај,
- Постојање Савјета за културу као скупштинског тијела,
- Постојање културних и рекреативно спортских установа,
- Постојање и рад КУД-ова,
- Постојање традиционалних манифестација,
- Побољшана образовна структура становништва,
- Рад и постојање школских секција и ваннаставних активности везаних за културну дјелатност,
- Постојање људског ресурса у броју културних ентузијаста и стваралаца,
- Постојање професионалног кадра за културно образовање.

СЛАБОСТИ

- Непостојање намјенског објекта за културу (припреме, вјежбе),
- Непостојање планско-програмског акта развоја културе,
- Недовољна свијест локалне заједнице потреби издвајања средстава за културу у смислу да издвајања за културу представљају трошак у односу на инвестициона улагања,
- Недовољно издвајање финансијских средстава из локалног буџета за културни рад које мора бити континуирано,
- Велики уплив садржаја који немају културну вриједност,
- Недовољно организовање и недовољан рад школских секција кроз чије активности би се значајно унаприједиле културне активности,
- Слаба стимулација културних стваралаца, радника и ентузијаста,
- Подцјењивачки однос заједнице и друштва према идејама културних ентузијаста,
- Недовољна сарадња, између самих културних, јавних установа из области културе као и слаба сарадња са медијима,
- Недовољна културна образованост становништва и просвјетног кадра,
- Недостатак минималног броја позоришних представа и изложби,
- Недовољно праћење нових културних праваца као и недостатак слуха према новим културним трендовима.

ШАНСЕ

- Постојање Стратегије развоја на вишим нивоима,
- Постојање Закона о култури и културним дјелатностима,
- Пораст броја академски образованих грађана,
- Боља, бржа и јефтинија информисаност о регионалним и свјетским кретањима у области културе,
- Основна школа као база младих за активизам у области културе,
- Неизбежно сазријевање свијести локалног политичког сектора да без развоја културе није могуће побољшати имиџ општине,
- Већа афирмисаност културних активности и воља за веће издвајање за културу са виших нивоа власти.

ПРИЈЕТЊЕ

-Лоша финансијска ситуација грађана у локалној заједници,
 -Пад наталитета,
 -Одлазак кадрова,
 -Губљење мотивације,
 -Опадање волонтерског рада,
 -Компликована регулатива финансијског пословања,
 -Утицај кризе културе (кича и шунда) и фаворизовање забаве и шоу бизниса у односу на културне манифестације,
 -Неефикасност публике,
 -Пореска оптерећења за културно стваралаштво,
 -Глобална економска криза.

8.1. Основне смјернице развоја и стратешки циљеви

Из наведеног се види да је стање културе у Станарима на незавидном нивоу и да би било неопходно предузети системске мјере у оквиру оживљавања културних активности и усмјеравања развоја културе у Станарима у правцу који одговара и потребама заједнице и расположивим ресурсима. Да би се превазишло тешко стање у области културе, неопходно би било установити основне смјернице развоја које би опоравиле културне активности и обезбједиле сврсисходан развој културних праваца у Станарима.

Као основно, неопходно би било следеће:

- Савјет за културу као савјетодавно тијело Скупштине општине Станари неопходно би било образовати из реда стручних и афирмисаних културних радника а не по политичком клишеу бирања.
- Обновити и ставити у функцију све објекте културне намене, првенствено у сеоским срединама.
- Ојачати регионалну сарадњу и повезивање са осталим културним установама и организацијама.
- Финансијски подржавати само манифестације које имају истинску културну вриједност, а манифестације забавног карактера у буџетирању одвојити од културних.
- Научно истражити и заштитити културно-историјске-споменике.
- Формирати ликовне, драмске, фолклорне и друге секције у циљу јачања и омасовљења културних активности.
- Дати пуну подршку стабилизацији и раду КУД-а и културним удружењима.
- Оспособити ликовну радионицу и основати вајарску колонију уз организовање едукације из наведених области.
- Организовати и оспособити музичку радионицу.
- Организовати драмске радионице уз приређивање представа.
- Покренути научно истраживање Регије (3 општине: Станари, Добој, Теслић) у смислу археологије, етнологије, социологије.
- Активније укључити медије у праћење и промовисање културних догађаја и активности.
- Организовати локални архив.

9. Визија

Општина Станари је средина која подстиче културни живот, задовољава културне потребе својих становника, доприноси јачању осећања заједништва и културног идентитета и развија се кроз сарадњу са домаћим и међународним актерима.

10. Мисија

Створити услове у области културе који ће омогућити

заштиту и подршку постојећим ресурсима, као и њихово унапређење и стварање нових актера и садржаја доступних свима.

11. Стратешки циљеви Стратегије развоја културе општине Станари

Основни циљ Стратегије развоја културе општине Станари 2019-2024. огледа се у креирању предуслова за системски развој и унапређење културних ресурса и иницијатива, актера у култури и њиховој промоцији. Стратегија је заснована на принципу укључивања свих релевантних локалних актера у културу, носиоца кључних културних ресурса у евидентирање културних добара, као и у дефинисање стратешких праваца и циљева њеног даљег развијања. Такође, стратегија је заснована на постојећим локалним снагама уз ослањање на могућности које се нуде у окружењу са циљем отклањања свих баријера, како унутрашњих, тако и оних које долазе са других ниова. Стратегија доприноси успостављању механизма ефикаснијег управљања и планирања, као и процене ефеката и значаја предузетих активности, а у односу на планиране исходе за унапређење развоја културе у локалној заједници.

Основни изазови у Општини могу се груписати у неколико кључних сегмената:

- Неадекватност институционалне и физичке инфраструктуре,
 - Људски ресурси који су ангажовани у сектору културе не поседују довољна знања и вештине за комплексније наступе ка страним изворима финансирања,
 - Недовољна сарадња и синхронизација актера културе на локалном, регионалном, националном и међународном нивоу,
 - Неиновативни садржаји,
 - Непостојање адекватне аналитичке базе, дигитализованих културних садржаја, као и канала комуникације са корисницима како би се понуда креирала на основу тражње и како би култура допринела социјалној кохезији.
- Улога локалне самоуправе у развоју културе општине Станари:
- Да буде катализатор културних процеса, односно да охрабри укључивање целе заједнице у планирање развоја и учествовање у културном животу општине,
 - Да дјели одговорност за планирање и доношење одлука од значаја за развој културе општине и да подстиче партиципацију грађана у формулисању, спровођењу и евалуацији јавних политика у култури,
 - Да се стара о очувању и трајању материјалног и нематеријалног наслеђа заједнице,
 - Да признаје културне потребе и захтеве које износе појединци и организације општине, укључујући актере у области културе и остале грађане,
 - Да користи експерте у истраживању и развоју културних политика и културног менаџмента,
 - Да интегрише аспект културе у све аспекте планирања развоја општине,
 - Да учествује у евалуацији резултата у спровођењу стратегије културе.
- За спровођење активности на реализацији постављених циљева, било је неопходно успоставити чврсту институционалну структуру и тело које укључује како представнике локалне администрације, тако и представнике кључних институција и актера у култури. Из тог разлога, формиран је Савет за културу у чијој је надлежности, између осталог, одржавање и унапређивање односа сарадње са надлежним институцијама и установама из области културе и предлагање мјера за унапређење културе на локалном нивоу.

Стратегија покрива период од пет година и поставља два стратешка циља развоја културе

у општини Станари, који почивају на следећим принципима:

- Стратегија развоја културе и културне политике морају да промовишу креативност у свим својим формама, да омогуће приступ културним садржајима свим грађанима без обзира на пол, националност, старост, ментално и физичко стање;
- Наглашавање потребе да се поред културног диверзитета и плурализма, уважавају универзалне вредности;
- Уважавање регионалних, националних и европских развојних циљева и оквира;
- Промоција међународне културне сарадње;
- Јачање осећања културног идентитета и осећања припадности;
- Уважавање реалног стања материјалних, људских и

институционалних ресурса културе;

- Коришћење потенцијала за унапређење културних ресурса;
- Указивање на начине на које се ограничења у развоју културе и друштва уопште могу превазићи;
- Посматрање културе као димензије укупног развоја локалне заједнице;
- Увезивање културе и развоја, поштовање културног идентитета, толеранција према културним разликама, социо-економска једнакост;
- Јачање учешћа грађана у културном животу;
- Омогућавање свим појединцима и установама да иницирају и да учествују у културном животу заједнице.

12. Оквирни и акциони план културног развоја од 2019 – 2024. године (Стратешки циљеви, развојне мјере и пројекти)

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ (СП)	РАЗВОЈНЕ МЈЕРЕ (РМ)	ОПШТИ ПРОЈЕКТИ	2	2	2	2	2	2	НАПОМЕНА
			0	0	0	0	0	0	
1. Заштићена, обновљена, адаптирана, новизграђена и валоризирана свеукупна инфраструктура за потребе културних институција и културних актера.	-Континуирано истраживање, заштита, међусекторско промовирање објеката и континуиран развој свих вриједности које чине културни капитал у целини и културни капитал уоквиру националних култура и одржавање контроле суверенитета над вриједностима који су пресудни за дугорочну самоодрживост културног капитала у општини Станари	-Евидентирати (инвентаризирати) на подручју општине Станари материјалне и нематеријалне остатке културног наслеђа- фото, аудио и видео и писана документација;	x	x	x	x	x	x	
		Дигитализовати и прописно архивирати све материјалне и нематеријалне облике културног наслеђа Станара				x	x	x	
		Евидентирати приватне збирке и установити донаторску мрежу за све сегменте материјалне културе	x						
		Прикупити на подручју општине материјалне и нематеријалне остатке културног наслеђа	x	x	x				
	-Посебан подстицај заштити, реконструирању, реставрирању, рекултивирању и мултисекторском промовисању природног, споменског и грађевинског наслеђа у општини Станари	Изградити недостајући изложбени простор и предавати на управљање појединим субјектима					x	x	
	-Обезбеђење музејских и других простора те континуирано прикупљање предмета материјалне и нематеријалне културе, израда реплика, конзервација и излагање	Конзервирати и обновити материјалне остатке културног наслеђа	x	x	x				
		-Осигурање подршке пројектима очување аутохтоне станарске архитектуре (куће, млинови, мостови...)	x	x	x				

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ (СЦ)	РАЗВОЈНЕ МЈЕРЕ (РМ)	ОПШТИ ПРОЈЕКТИ	2	2	2	2	2	2	НАПОМЕНА
			0	0	0	0	0	0	
			2	2	2	2	2	2	
			0	1	2	3	4		
	-Јачање сарадње домаћих и међународних институција у области заштите културног наслијеђа;	Подићи ниво заштите простора који служе за културне сврхе те пратити нове трендове у овом сегменту дјеловања							
	-Унапређивање процеса конзервирања старих објеката и њиховог стављања у активну функцију самоодрживости.								
	-Организовање институција које би се бавиле промовисањем домаће ликовне умјетности и домаћих ликовних умјетника;								
	-Институционално уређивање и провођење културне политике на подручју Станара (Комисија, Центар за културу)								
2. Обезбјеђена адекватна и континуирана подршка локалних власти и других субјеката у стварању и презентовању културних вриједности.	Обезбјеђење приоритетне подршке за она културно – умјетничка друштва, институције културе и удружења која припремају програме и његују културно стваралаштво, наслеђе и обичаје нашег народа	Дефинисати фонд за истраживачке пројекте у области културе	x	x	x	x	x	x	
		Израдити попис приоритета за заштиту материјалног културног наслеђа	x						
		Адаптирати/реновирати постојећу дворану те створити оптималне услове за одржавање манифестација и рад културних установа и Организације цивилног друштва (у даљем тексту ОЦД)	x	x					
		Организовати манифестације који промовишу културно стваралаштво мањинских групација који живе и дјелују у Станарима	x	x	x	x	x	x	

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ (СЦ)	РАЗВОЈНЕ МЈЕРЕ (РМ)	ОПШТИ ПРОЈЕКТИ	2	2	2	2	2	2	НАПОМЕНА
			0	0	0	0	0	0	
			2	2	2	2	2	2	
			0	1	2	3	4		
		Опремити Кино дворану пратећи свјетске трендове у овој области	x	x					
		Осмислити и организовати Станарску јесен (скуп одабраних манифестација у временском интервалу од 30 дана)	x	x	x			x	
		Обљежити пригодно све значајне датуме за Општину Станари	x	x	x				
		Покренути полупрофесионално или аматерско позориште у Станарима			x				
		Набавити музичку опрему која ће користити установама и ОЦД-има који се баве овим пољем културног рада у Станарима	x	x					
	Обезбједити посебан подстицај унутаропштинској и међуопштинској сарадњи на пољу културе	Успоставити музеј у Станарима или институцију која ће се професионално и свеобухватно бавити археолошким наслеђем					x	x	
		Основати читаону и адаптирати и заштити библиотекарске просторе		x	x				
		Истражити потребе корисника/конзумента културних садржаја	x	x	x	x	x		
	-Даље унапређење развоја инструмената за управљање наслеђем;	-Валоризирати наша културна добра у складу са Стратегијом (кандидовање за заштиту према надлежним институцијама)	x	x	x				
		-Интегрирати културно наслеђе у просторне и развојне планове свих нивоа власти.	x	x					

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ (СП)	РАЗВОЈНЕ МЈЕРЕ (РМ)	ОПШТИ ПРОЈЕКТИ	2	2	2	2	2	2	НАПОМЕНА
			0	0	0	0	0	0	
			2	2	2	2	2	2	
			0	1	2	3	4		
	-Стварање бољих услова за издавање, дистрибуцију и пласман домаћих и књижевних и научних дјела, у складу са селективним критеријима креативног рада, што подразумева и активнији однос и сарадњу свих судионика у издавачком процесу (издавача, писаца, преводилаца, књижара, дистрибутера) и афирмирање аутономног и стручног одлучивања независно о политичким и другим непрофесионалним интересима; -Већа финансијска издавања за издавачку дјелатност и њено суфинансирање кроз дојелу грант средстава, веће издавања средстава за издавачку дјелатност на локалном нивоу, како би се књига учинила што доступнијом.	Подржати промоцију, награђивање и подршку успјешних појединаца који доприносе развоју културе и афирмирању њеног значаја и важности, улагање у младе, талентиране људе, будуће менаџере који се истински залажу за грађанство, и указати им повјерење; Установити награду за културне подухвате и остварења	x	x	x	x	x	x	
			x	x	x	x	x	x	
			x	x	x	x	x	x	
			x	x	x	x	x	x	
	-Повећавање финансијских издавања средстава за библиотечку и књижарску дјелатност што би допринијело ширењу библиотечке и књижарске мреже, те попуњавању и повећању књижарског и библиотечког фонда; -Већа финансијска издавања за суфинансирање музичке дјелатности и стварање услова за квалитетно музичко-сценско стваралаштво, посебно домаће продукције, за његовање аутохтоног музичког израза, -Стално мотивисање за музичко стваралаштво расписивањем конкурса и других облика стимулирања младих талената и још недовољно афирмираних музичких	Формирати посебан фонд за подршку публикација и издаваштво Набавити оптималан број књига/настојава за потребе народне и школске библиотеке пратећи надоласке трендове -Стимулисати ствараоце кроз дојелу разних признања, награда, као и расписивање конкурса за издавање литерарних достигнућа.	x	x	x	x	x	x	
			x	x	x	x	x	x	
			x	x	x	x	x	x	
			x	x	x	x	x	x	
	-Стално мотивисање за музичко стваралаштво расписивањем конкурса и других облика стимулирања младих талената и још недовољно афирмираних музичких	Организовати свеобухватне формалне и неформалне едукације из области музике за заинтересоване групе	x	x	x	x	x	x	
			x	x	x	x	x	x	
			x	x	x	x	x	x	
			x	x	x	x	x	x	

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ (СЦ)	РАЗВОЈНЕ МЈЕРЕ (РМ)	ОПШТИ ПРОЈЕКТИ	2	2	2	2	2	2	НАПОМЕНА
			0	0	0	0	0	0	
			2	2	2	2	2	2	
			0	1	2	3	4		
	-Обезбједити већа финансијска издвајања за суфинансирање ликовне умјетности и визуелну индустрију који би омогућили презентовање ликовне посебности општине Станари и њене ликовне препознатљивости у окружењу преко њеног аутоhtonог ликовног стваралаштва, каменој пластици, сликарству, кипарству, калитрафији, као и савременој ликовној умјетности; спојити ликовно, музику и сликарство... -Подстицање развоја талената и обећавајућих ликовних пројеката, које треба ангажирањем буџетских, спонзорских и средстава из других извора, финансијски помагати и стимулирати;	Изградити нове или адаптирати неке од постојећих простора за потребе галерије са атељеима које ће користити сви културни актери у Станарима.	x						
		Едуцирати грађане у области ликовне културе.	x	x	x	x	x		
		Организовати свеобухватне формалне и неформалне едукације из области музике за заинтересоване групе	x	x	x	x	x		
		-Осигурати едукацију и професионализацију медијских радника	x	x	x	x	x		
3. Организације и други субјекти које се баве културом оствариле квалитетне садржаје који задовољавају потребе локалне заједнице и других заинтересованих страна	-Јачање, у медијском и школском систему, компоненте ликовне културе и информисаности, ликовне критике и критичког валоризирања ликовних вриједности;	Организовати ликовне едукације за заинтересоване кориснике	x	x	x	x	x		
		Осмислити, произвести и емитирати ТВ и радио програм који ће бити посвећен култури	x	x	x	x	x		

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ (СЦ)	РАЗВОЈНЕ МЈЕРЕ (РМ)	ОПШТИ ПРОЈЕКТИ	2	2	2	2	2	2	НАПОМЕНА
			0	0	0	0	0	0	
		Уврстити културне програмске садржаје у програм партнерских радио и тв кућа	х	х	х	х	х	х	
		Угостити у Станарима професионалне културне ствараоце и групе	х	х	х	х	х	х	
		Организовати дружења културних стваралаца (колоније, тематске вечери, вечери поезије и прозе...)	х	х	х	х	х	х	
	Подстицати раст општег нивоа грађанске самоодговорности за стање и збивања у друштву;	Угостити драмске умјетнике са њиховим остварењима у Станарима у складу са Стратегијом културног развоја.	х	х	х	х	х	х	
		Покренути трајну свеобухватну кампању подизању грађанске свијести станарчана као културно освјештених грађана.	х	х	х	х	х	х	
		Потписати протокол о међусекторској сарадњи са бизнис сектором Станара тј са њиховим заступником (туризам, привреда, екологија и култура)	х						
		Израда плана промоције, размјена информација и података кроз рад креативног тима за промоцију културних садржаја и пружање културних услуга	х	х					
		Штампати билтен/брошуру културних манифестација Станара	х	х	х	х	х	х	
		Едуцирати кориснике, чланове, грађане у области културног стваралаштва музике, филма, театра..	х	х	х	х	х	х	
4. Остварити ниво културне понуде која ће бити препозната и прихваћена на ширем нивоу.	-Континуирано утицати на повећавање ресурсног статуса, јачању пословне конкурентности и општем имиџу општине Станари и свих њених социјалних и економских агрегата,								

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ (СИ)	РАЗВОЈНЕ МЈЕРЕ (РМ)	ОПШТИ ПРОЈЕКТИ	2	2	2	2	2	2	2	НАПОМЕНА
			0	0	0	0	0	0	0	
			2	2	2	2	2	2	2	
			0	1	2	3	4			
	-Повећати општи хумани капацитет заједнице (социјална иновативност) и јачати њену способност да стално поставља нове циљеве, да их успјешно реализира и да се континуирано, отворено и критички обликује у домену високопозиционираних (културних и других) циљева/изазова, Остваривање сарадње с туристичким организацијама и укључивање музеја, галерија и ликовних умјетника у туристичку понуду наше општине како кроз туристичке брошуре и друге облике туристичке пропаганде, тако и уређењем визуелних комуникација у општини Станари и туристичким дестинацијама (посебни путекази, освјетљавање објеката и сл.). -Укључивање ликовних и других умјетника у обликовање визуелног идентитета у општини Станари и њених производа. -Успоставу културне сарадње с другим општинама и њиховим институцијама из ове области, директни утицај културног сектора на доток инвестиција, будући да се култура у свијету користи за привлачење страних улагања и страних компанија, конципирање маркетиншких стратегија како би се обогатила културна понуда, те привукла важна имена из свијета културе, што доприноси и позитивној репутацији општине;	Уврстити културну понуду Станара у туристичку понуду Српске	x	x						
		Успоставити контакте са станарском дијаспором и презентовати културна дешавања у Станарима и Српској	x	x						
		Приказати станарчанима домаћа и страна филмска остварења у текућој години	x	x	x	x	x			
		Посјете културних радника манифестацијама на БиХ и међународном нивоу	x	x	x	x	x			
		Ангажовати високошколске установе у промоцију станарског културног наслеђа	x	x	x	x	x			
		Угостити посјете/изложбе ликовних умјетника (у складу са стратегијом) у Станарима	x	x	x	x	x			
		Успоставити канал комуникације међу културним радницима путем савремених комуникација	x	x						
		Израдити сувенир Станара	x	x						
		Представити Станаре на републичком, државном и међународном плану путем културног наслеђа и стваралаштва	x	x	x	x				
		Уредити и опремити постојеће просторе за потребе музичке едукације	x	x						
		Успоставити мрежу културних дјелатника, установа, ОЦД-а у Станарима	x	x						

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ (СИ)	РАЗВОЈНЕ МЈЕРЕ (РМ)	ОПШТИ ПРОЈЕКТИ	2	2	2	2	2	2	2	НАПОМЕНА
			0	0	0	0	0	0	0	
			2	2	2	2	2	2	2	
			0	1	2	3	4			
		Посебни пројекти:								
		- Одредити посебан реферат при јединици локалне самоуправе за културу; - Укључити Стратегију културног развоја у Стратегије виших нивоа; - Донијети Одлуку СО-акоја се културна добра могу користити и на који начин; - Увести систем квалитете у ЈУ које се баве културом; - Издвојити кредитна средства за покретање културног предузетништва; - Основати фондацију која ће имати за циљ подршку свеобухватном културном наслеђу и дјеловању у Станарима; - Едуцирати привреднике у области културног менаџмента; - Створити минимално једну културну атракцију у Станарима; - Успоставити Инфо центар (култура и туризам), увести институт концесија за културна добра	x	x	x	x	x	x	x	
	Раздвојити буџет установа/институција, ОЦД-а од буџета за пројекте путем конкурса	- Подршка едукацији наставника у области изградње креативних садржаја; - Промовисати у ОЦД-има и установама волонтеризам у области културе; - Истражити позитивну легислативу, добре праксе и потенцијалне изворе финансирања; - Осигурати годишњи мониторинг и евалуацију подржаних програма и идентификовање утицаја програма на локалну заједницу								

13. Основна начела Стратегије културе

Основна начела стратегије првенствено чине:

- независност као основни организацијско-креативни предуслов за било какав индивидуални или колективни рад у домену културе у најширем смислу (у стандардној скали од слободe стваралаштва до мултимодуларног начина организовања);
- финансијско-управна децентрализираност у свим важним аспектима;

(а) конзистентна и реалистична легислатива,

(б) транспарентно финансирање,

(ц) степенаста хијерархија у одлучивању: институције власти – културне институције – културни креативци – грађани;

- демократичност као основно начело у свим процедурама у којима се усваја и реализује културна политика у општини Станари; демократичност у раду културних институција (планирање/програми); демократичност у односу општинских структура према свим културним изразима/моделима, опцијама/организацијама; демократичност у интеркултуралном дијалогу и у међусекторском планирању; демократичност у регионалном планирању...);
- мултикултуралност-интеркултуралност-плурализам утемељени на серији пројеката који обухватају више активних студија;

(а) културне посебности општине Станари,

(б) интегративне културне компоненте унутар општине,

(ц) културни контакти са другим срединама;

- културна отвореност/културна сарадња као вишеструко програмирана и ефектуирана активност;
- реалистична и ефикасна културна политика;

(а) која дјелује подстицајно на све културне креативце,

(б) која перманентно отклања сва ограничења и блокаде у укупном културном развоју,

(ц) која уводи нове технологије и иновативна рјешења у културне дјелатности,

(д) која у потпуности реализује стратешке циљеве у општини Станари у културном домену;

- самоодрживост у култури као стратешки позитиван циљ који подразумева:

(а) већу неовисност, интегративност и међусекторску повезаност субјеката у култури,

(б) богатији, разноврснији и комуникацијско дисперзивнији културни израз,

(ц) комплексније опције у финансирању културних пројеката.

14. Приоритети и акциони програм Стратегије развоја културе општине Станари

Приоритети и акциони програм Стратегије културног развоја општине Станари, изведени из постављених стратешких циљева, подразумевају:

- Израда годишњих програма културних дешавања у складу са стратешким циљевима из Стратегије развоја културе;

- Општина Станари која, заједно с јавним сектором, приватним организацијама и локалним заједницама, треба да преузима одговорност и подстиче културне активности на локалном, општинском и регионалном плану, блиске људима и њиховим потребама; она треба да ради на развоју друштвених и економских циљева, те развоју цивилног друштва, а све то кроз подршку културним активностима било финансијски подржано путем програмског буџетирања укључујући суфинансирање, грантове, зарађене приходе, трговине или спонзорства; она треба да охрабрује нове пројекте, иницијативе, организације и праксе које користе

умјетници, а не да служи само постојећим културним институцијама и манифестацијама.

- Обавезу да се размотри потреба доношења нових или хармонизација постојећих одлука са републичким и државним нивоом из домена културне политике у складу с међународним;

- Даље афирмирање мултикултуралности и културног заједништва, имајући у виду културно богатство и културне специфичности националних, културних и образовних друштава и њиховог доприноса унапређењу културе, заштити културно-умјетничке баштине и језика.

- Одређивање културне институције од општег интереса за општину Станари, при чему културна институција од општег интереса не би била, поштујући принцип децентрализовања културе, лоциране само у центру општине, него и у другим њеним субцентрима. Општи интерес остваривао би се кроз суфинансирање програмских активности.

- Улагање у истраживање, освјетљавање и афирмирање културне традиције у корист будућности, имајући притом у виду чињеницу да је општина Станари релативно богата културно-историјским споменицима различитих временских периода и култура које би требало заштитити, ревитализирати и створити услове за њихово ново презентовање и намјену која би била и финансијски самоодржива, као што је то, на примјер, кориштење оваквих објеката и локалитета као нових изазова за туризам, па и за приватне иницијативе (трговина специфичног профила, угоститељство), у чему се састоји и подршка развоју културе кроз туристичку валоризацију културно-историјске, природне, градитељске и духовне баштине у општини Станари.

- Улагање у садашњост, односно у креативне и умјетнички надарене кадрове, као највећи капитал који најчешће није адекватно искориштен због мањкавости подршке, дугорочније стратегије улагања у таленте који испаштају због недостатка развојних пројеката и непостојања снажне културне индустрије.

- Афирмирање културних вриједности у општини Станари и указивање на богатство и разноликост коју посједујемо, тим прије што се досадашње презентовање наше културе сводило углавном на потпуно усамљене примјере и овисило о тренутним интересима, а не о систематском промовисању пројеката или аутора и њихових радова.

- Проширење међуопштинске и регионалне сарадње.

- Развијено образовање као један од битних фактора у стратешком развоју културе у свим њеним сегментима. Због тога је потребно посветити посебну пажњу образовању и усавршавању креативних кадрова који би могли одговорити захтјевима модернизације јавног културног сектора и нове културне технологије.

- Стимулирање развоја националне и вјерске културе, као и културе националних мањина. Посебну, стратешку, дугорочну пажњу треба посветити сакралним објектима који имају историјску и културну вриједност из свих конфесионалних заједница.

- Међусобно повезивање свих судионика културе захтијева интензивирање међусекторске сарадње и чвршће повезивање између сегмената друштвене активности какви су екологија, туризам и култура. Идеје о формирању једног заједничког савјетодавног тијела с представницима сва три сегмента (екологија, туризам и култура) у којем би и приједлози долазили од представника сва три сегмента, из њиховог искуства и у оквиру њихових интереса, а не само, као што је с нашим примјером случај и као што је до сада најчешће бивало, из области културе.

- Повезивање институционалне и манифестацијске културе.

- Интензивирање културне размјене, ширење и јачање веза са сусједним општинама и сусједним земљама, а нарочито са градовима и општинама побратимима.

- Утврђивање приоритета културне политике у обнови културне инфраструктуре у свим дијеловима општине, остваривање културне демократије и права грађана на културу у свим дијеловима општине и подршка економском, социјалном и културном развоју неразвијених руралних и урбаног подручја, и посебно, покиданих веза њихове сарадње и комуникације.

- Подстицање медија на промовисање културе и умјетности и вредновање врхунских умјетничких резултата;

- Праћење остваривања постојећих закона из свих

области културе и умјетности;

- Подстицање невладиног сектора у развоју европског цивилног друштва и културне политике у општини Станари;

- Стварање базе података из области културе на основу које ће се аутори, асоцијације и институције укључивати у домаће, републичке и државне пројекте и културну сарадњу.

- Укључивање циљева стратегије културне политике у Стратегију развоја општине Станари;

- Кориштење европских фондова за пројекте у области културе на подручју општине Станари.

15.Предуслов за реализацију Стратегије развоја културе у општини Станари

У циљу ефективног остваривања Стратегије неопходно је у континуитету:

1. Едукација на свим нивоима:

- Општински органи;
- Културни субјекти у општини Станари;
- Организације цивилног друштва;
- Грађани.

2.Легислатива (доношење нових и измјене постојећих општинских одлука уз посебно конципирану стручну и јавну дебату),

3. Имплементација Стратегије у складу са системом програмског буџетирања за област културе,

4. Подршка интерсекторским пројектима (култура-природа, култура-баштина, култура-екологија, култура-туризам).

16.Реализација и надзор над провођењем Стратегије развоја културе општине Станари за период од 2019 – 2024. године

У циљу остварења предуслова и стандарда за квалитетну имплементацију овог и будућих стратешких докумената из области културног развоја, Скупштина општине Станари ће на приједлог Начелника општине формирати сталну (професионалну) Стручну радну групу (Одбор за културу) која ће вршити континуиран надзор над реализацијом Стратегије развоја културе општине Станари за период од 2019 – 2024. године.

Петочлана Радна група, са мандатом који се веже за мандат Скупштине општине, формира се на основу приједлога: НВО сектора (1 члан), културних стваралаца (1 члан), јавних установа из области културе (1 члан), представник општине Станари (1 члан), представник ОВ-а (1 члан).

Начелник општине ће донијети Упутство о начину на који ће се вршити примјена и контрола реализације Стратегије развоја културе.

Стручна радна група (Одбор за културу) ће израдити Правилник о раду из домена надзора, реализације и валоризације програма из културе.

У процес имплементације Стратегије биће укључене јавне установе, институције, неформалне културно-умјетничке групе и појединци, а нарочито невладине организације и друга удружења грађана, као и други заинтересирани субјекти.

Праћење и контрола реализације Стратегије развоја културе, у општини Станари за програмски период од 2019 – 2024. године, по претходно усвојеном Програму културних дешавања на годишњем нивоу вршиће се:

- текућом контролом реализације,
- анализом остваривања развојних мјера и стратешких циљева, те анализом достизања визије културног развоја општине Станари,
- контролом субјеката задужених за имплементацију.

Један од значајних задатака Стручне радне групе (Одбора за културу) је континуирано праћење, вредновање и одабир пројеката из области културе за њихову реализацију, чиме се најдиректније утиче на провођење Стратегије културног развоја општине Станари за период 2019- 2024.

године.

Стручна радна група (Одбор за културу) врши редовну контролу имплементације Стратегије развоја културе, те начелнику и Скупштини општине доставља годишње, а по потреби и полугодишње извјештаје. Поред горе наведеног, Стручна радна група предлаже Програм културних дешавања на годишњем нивоу, укључујући и приоритете (доноси се на основу Оквирног акционог плана културног развоја у Станарима за период 2019 – 2024. године), те врши координацију и надзор свих културно-умјетничких програма, фестивала и других културних садржаја из Програма културних дешавања, који се проводе у поводу значајних историјских и других значајних датума и догађаја као и поводом Дана општине Станари.

Стручна радна група уједно представља оперативно-савјетодавно тијело начелника и Скупштине општине при проведби свих оперативних активности везаних за:

- припрема приједлога Програм културних дешавања на годишњем нивоу,

- координацију активности организације и проведбе, те надзор свих културно-умјетничких програма, фестивала и других културних садржаја из Програма културних дешавања.

- припрема анализа и других информација за потребе начелника и Скупштине општине укључујући и извјештаје о примјени и реализацији Стратегије развоја културе.

- давање стручних мишљења и по потреби представљање и заступање општине Станари по питањима из домена културе на локалном и ширем плану.

- припрема и кандидовање пројеката од општинског значаја за више нивое власти, те међународне организације и институције.

Ипак, најзначајнију улогу у контроли процеса имплементације Стратегије развоја културе проводиће грађани општине Станари кроз различите улоге у оквиру локалне заједнице. Културни потенцијал у општини Станари, упркос томе што су се ратна збивања одразила на све њене потенцијале и културно окружење, постоји и он је вишеструко потврђен у историји и присутан је, латентно и актуелно, у садашњости. Стога је реализирање Стратегије културног развоја општине Станари нужна претпоставка ослобађања тих потенцијала који ће допринијети афирмирању истинских културних вриједности и интензивирање културног живота у Станарима, њеном укупном просперитету, афирмисању слике наше општине и јачање њеног угледа у регији и њеном бржем укључивању у групу културно препознатљивих средина.

Септембар, 2019. год.

Носилац израде стратегије је била
ЈУ Центар за културу општине Станари

Садржај:

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ

- 1. О Д Л У К А о усвајању Стратегије развоја културе у општини Станари за период 2019-2024. године** 1.
- СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА КУЛТУРЕ**
У ОПШТИНИ СТАНАРИ ЗА ПЕРИОД 2019 - 2024. ГОДИНА 1.